

Zdroje a využití informací v oblasti léčiv– veřejnost (on-line CAWI, doplňkové CATI dotazování)

Česká republika – Státní ústav pro kontrolu léčiv – organizační složka státu

5. 3. 2013

Obsah

	strana
▪ Metodika	3
▪ Struktura vzorku	4
▪ Hlavní zjištění	5
▪ Podrobné výsledky	6
▪ Přílohy	16
▪ Dotazník	17

Metodika

Výzkum	Sociologický výzkum na téma: Zdroje a využití informací v oblasti léčiv - veřejnost
Dodavatel	ppm factum research s.r.o.
Metoda	On-line (CAWI) a doplňkové CATI dotazování u občanů 60+
Sběr dat	Náhodně vybraní občané z panelu (35 000 lidí) - CAWI, telefonické dotazování s podporou počítače - CATI
Průměrná délka dotazování	10 minut
Sběr	7.2.-19.2. 2013
Časové srovnání*: velikost výběrového soubor	STEM /MARK (2011): Počet kompletních rozhovorů: n = 1500 (CAWI n = 1379, CATI n = 121)
	ppm factum (2012)**: Počet kompletních rozhovorů: n = 1500 (CAWI n = 1300, CATI n = 200)
	ppm factum (2013)**: Počet kompletních rozhovorů: n = 1500 (CAWI n = 1090, CATI n = 410)

** V poslední šetření (2013) byl navýšen podíl respondentů oslovených technikou CATI. Tato skutečnost může mít vliv na získané odpovědi respondentů, a to především v oblasti internetového chování. Při interpretaci dat je tak potřeba brát tuto skutečnost v potaz.*

*** Dříve se společnost ppm factum jmenovala Factum Invenio.*

Struktura vzorku

Celkem (n = 1500)		Počet	%	CAWI	CATI
Pohlaví	muž	730	48,7	77,8	22,2
	žena	770	51,3	67,8	32,2
Vzdělání	bez maturity	800	53,3	66,5	33,5
	střední s maturitou	500	33,3	79,0	21,0
	vysokoškolské	200	13,3	81,5	18,5
Rodinný stav	svobodný/á	296	19,7	95,9	4,1
	v partnerském soužití	229	15,3	98,7	1,3
	ženatý/vdaná	673	44,9	66,4	33,6
	rozvedený/á	149	9,9	79,2	20,8
	vdovec/vdova	153	10,2	9,8	90,2
Věk	15-29 let	325	21,7	100,0	0,0
	30-44 let	415	27,7	100,0	0,0
	45-59 let	350	23,3	100,0	0,0
	60+ let	410	27,3	0,0	100,0
Čistý měsíční příjem domácnosti	do 15.000 Kč	283	18,9	42,0	58,0
	15.001 - 20.000 Kč	194	12,9	58,2	41,8
	20.001 - 30.000 Kč	354	23,6	82,8	17,2
	30.001 - 40.000 Kč	225	15,0	94,2	5,8
	40.001 Kč a víc	215	14,3	95,8	4,2
	Bez odpovědi	229	15,3	64,2	35,8

Celkem (n = 1500)		Počet	%	CAWI	CATI
Velikost místa bydliště	do 4999	558	37,2	71,3	28,7
	5000 - 19 999	283	18,9	71,7	28,3
	20 000 - 99 999	336	22,4	75,6	24,4
	přes 100 000	323	21,5	72,8	27,2
Kraj	Praha	180	12,0	11,8	12,4
	Středočeský kraj	180	12,0	11,9	12,2
	Jihočeský kraj	90	6,0	6	6,1
	Plzeňský kraj	80	5,3	5,5	4,9
	Karlovarský kraj	40	2,7	2,8	2,4
	Ústecký kraj	115	7,7	7,7	7,6
	Liberecký kraj	65	4,3	4,1	4,9
	Královéhradecký kraj	80	5,3	5,5	4,9
	Pardubický kraj	75	5,0	5,2	4,4
	Vysočina kraj	75	5,0	5,1	4,6
	Jihomoravský kraj	165	11,0	11	11
	Olomoucký kraj	90	6,0	5,9	6,3
	Zlínský kraj	85	5,7	5,4	6,3
Moravskoslezský kraj	180	12,0	12	12	

Hlavní zjištění

- **Veřejnost nejčastěji získává informace o lécích při osobním kontaktu s pověřeným odborníkem.** Konkrétně více než třetina lidí (37 %) získá potřebné informace přímo **od lékaře**, každý desátý (9 %) pak **od lékárníka**. **Příbalový leták** využívá jako zdroj informací téměř každý třetí občan (28 %).
- Oproti roku 2012 se **podíl lidí, kupujících léky na internetu, výrazně nezměnil.** Dva z pěti uživatelů internetu kupují léky prostřednictvím tohoto média.
- **S každým rokem se zvyšuje podíl lidí, kteří využívají informační portál SÚKL.** V roce 2011 to bylo 8 % uživatelů internetu, v současné době jde již o čtvrtinu uživatelů internetu (25 %).
- **Spektrum informací, které lidé na stránkách SÚKL hledají, je stále pestřejší.** Lidé zde nicméně dlouhodobě hledají především **informace o použití léků, jejich účincích a účinné látce přípravku (20 %)**. Často mají také zájem o **obecné informace (19 %)**.
- Pokud lidé užívají neznámý lék, ve valné většině případů **se seznámí s příbalovým letákem.** Tuto skutečnost deklaruje 98 % obyvatel ČR.
- **Zkušenost s nežádoucími účinky léků (u sebe anebo blízkých) má necelá polovina lidí (45 %).** Jedná se o méně obyvatel ČR než v roce 2012 (51 %).
- **Polovina lidí ví, že nahlášením nežádoucích účinků může pomoci ostatním.** Podíl těch, kteří vědí, že pokud budou hlásit nežádoucí účinky léků, mohou pomoci ochránit své zdraví i zdraví ostatních, se od roku 2011 postupně zvyšuje. Webové stránky SÚKL využilo/využívá k tomuto účelu jen malé procento lidí.
- **Doma skladuje nepoužívané léky 38 % obyvatel ČR.** Skladování léku lidé nejčastěji vysvětlují tím, že jim doma léky zbyly v důsledku změny léčby (51 %), anebo tím, že mají léky tzv. do zásoby (34 %).

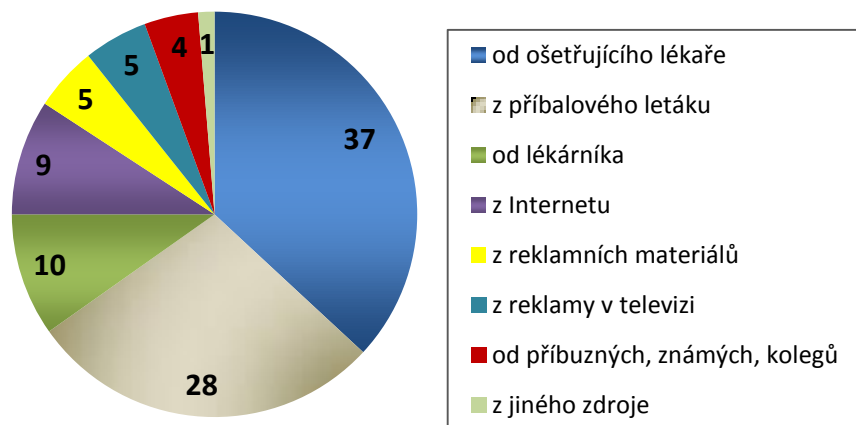
Podrobné výsledky - Veřejnost

Nejčastěji užívané zdroje informací o lécích

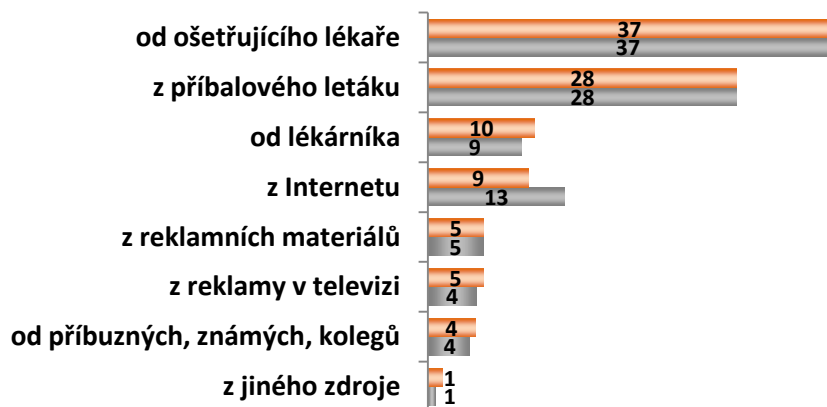
Q1 Odkud nejčastěji získáváte informace o lécích, které užíváte Vy nebo Vaši blízcí?

Zdroje informací o lécích

(n = 1500, údaje v %, možnost 1 odpovědi)

Časové srovnání

ppm factum 2013 (n=1500)

ppm factum 2012 (n=1500)

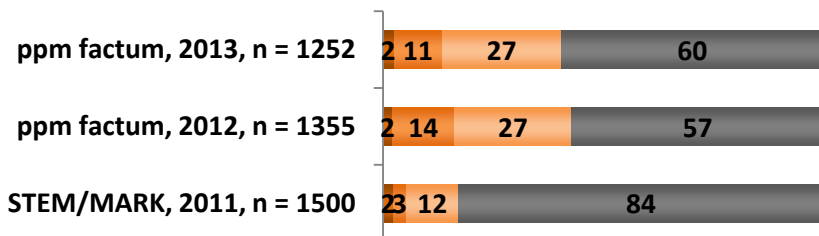
- Veřejnost nejčastěji získává informace o lécích při osobním kontaktu s daným odborníkem. Konkrétně více než třetina lidí (37 %) získává potřebné informace přímo od lékaře, každý desátý (10 %) pak od lékárníka.
- Příbalový leták využívá jako zdroj informací téměř každý třetí občan (28 %). Třetím nejčastějším zdrojem informací o lécích je internet (9 %).
- Přímou u lékaře získávají častěji informace starší lidé (60 let a více, 70 %). Naopak nejmladší občané (do 29 let) přiznávají, že je pro ně častějším zdrojem informací příbalový leták (34 %) anebo reklama v televizi (12 %). Příbalový leták je i častěji zdrojem informací pro lidi s vysokoškolským vzděláním (41 %).
- Lidé ve snaze informovat se o lécích využívají stejné zdroje informací jako před rokem. Jediná výraznější změna se týká nižšího využívání internetu (o čtyři procentní body).

Nákup léků na internetu

Q3 Nakupujete léčivé přípravky na Internetu?

Q2 Používáte Internet?

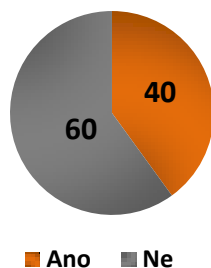
Nákup léků na internetu – časové srovnání (údaje v %, uživatelé internetu)

- ano, poměrně běžně, neřším zdroj nákupu léku
- ano, občas přitom si však ověřuji, zda jsou tyto léky rovněž nabízeny normální kamennou lékárnou
- ano, avšak jen výjimečně
- ne, nikdy

Pozn.: Počínaje výzkumem z roku 2012 odpovídají na sledovanou otázku jen uživatelé internetu, zatímco v předchozím výzkumu odpovídal celý soubor respondentů. Výsledek z výzkumu z roku 2011 se tak od následujících šetření liší právě kvůli této změně ve strategii dotazování.

Využívání internetu lidmi nad 65 let (n = 410, údaje v %)

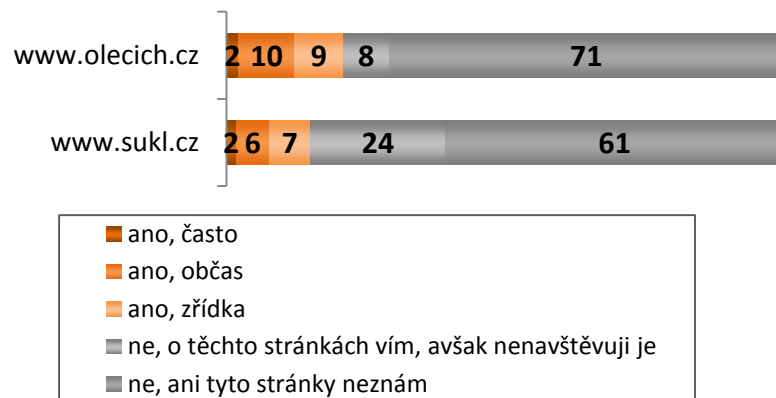
- Dva z pěti uživatelů internetu kupují léky prostřednictvím tohoto média.
- Oproti roku 2012 se podíl lidí, kupujících léky na internetu, výrazně nezměnil. Pouze se mírně snížil počet občasných internetových zákazníků kupujících léky (o tři procentní body).
- *Léky na internetu spíše kupují lidé ve středním věku (49 % lidí ve věku 30-44 let) a lidé s vyššími příjmy (51 % osob žijících v domácnosti s hrubým příjmem vyšším než 30 tis. Kč). Naopak lidé starší 60ti let k nákupu léků internet příliš nevyužívají (8 %).*
- Internet využívají dva z pěti obyvatel ČR starší 65ti let (40 %).

Využívání informačního portálu SÚKL pro veřejnost

Q4 Využíváte portál www.olecich.cz/www.sukl.cz pro vyhledávání informací o lécích nebo k položení dotazů týkajících se léků?

Využívání webových stránek SÚKL

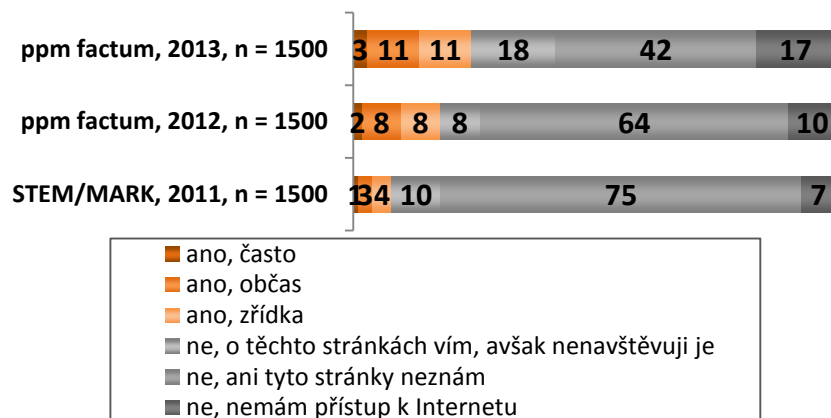
(n = 1252, uživatelé internetu, údaje v %)

- Při vyhledávání informací o lécích, lidé využívají spíše informační portál www.olecich.cz (21 %) než webové stránky www.sukl.cz (15 %).
- Portál www.olecich.cz častěji neznají muži (74 %) a lidé s vysokoškolským vzděláním (78 %), naopak ženy (66 %) a lidé bez maturity (67 %) častěji neznají stránky www.sukl.cz.

Využívání alespoň některých webových stránek SÚKL

(údaje v %)

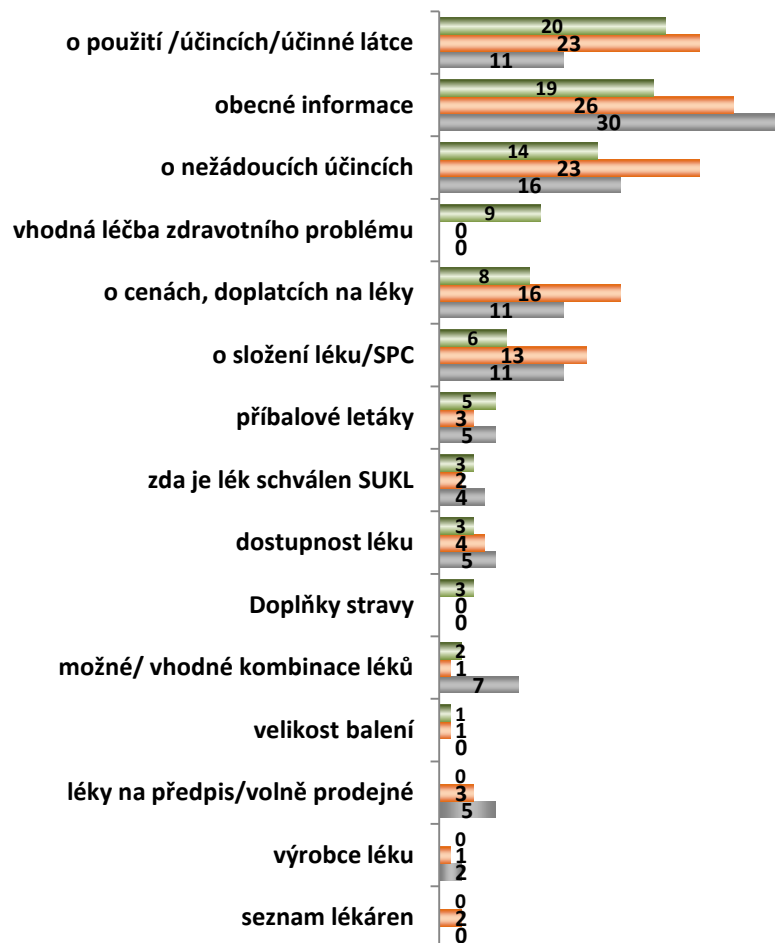
- S každým rokem se zvyšuje podíl lidí, kteří využívají informační portál SÚKL. V roce 2011 to bylo 8 % uživatelů internetu, v současné době jde již o čtvrtinu uživatelů internetu (25 %).

Využívání informačního portálu SÚKL pro veřejnost

Q5 Jaké informace na tomto portálu obvykle hledáte nebo na co jste se na něm dotazoval/a?

Typ informací vyhledávaných na informačním portálu SÚKL

(návštěvníci portálů, v %)

- Šíře informací, které lidé hledají na stránkách SÚKL, je stále pestřejší a s každým rokem se tak rozšiřuje počet vyhledávaných témat. S tím nicméně souvisí i skutečnost, že s větším počtem témat, dosahuje každé téma nižšího zastoupení (podílu) v rámci všech témat (celku).
- Na portálu SÚKL lidé nicméně dlouhodobě hledají především informace o použití léků, jejich účincích a účinné látce přípravku (20 %). Často mají také zájem o obecné informace (19 %).
- Lidé se také často na stránkách SÚKL informují o nežádoucích účincích (14 %), anebo sledují aktuální dostupnost léků na konkrétní zdravotní potíž, která je trápí (9 %).

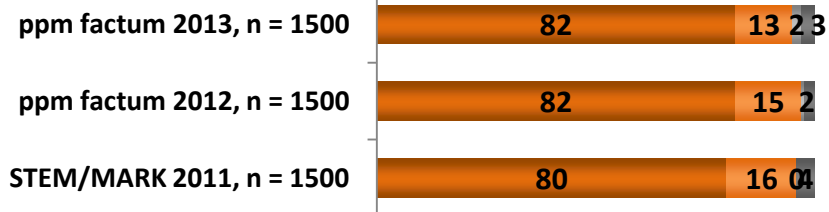
Příbalový leták

Q6 Jestliže užíváte Vám neznámý lék, přečtete si příbalový leták, který je vždy součástí balení přípravku?

Q6a Domníváte se, že důsledně dodržíte doporučení, která jsou uvedena v příbalovém letáku, nebo se při užívání léků řídíte vlastním úsudkem a zkušeností?

Seznámení se s příbalovým letákem

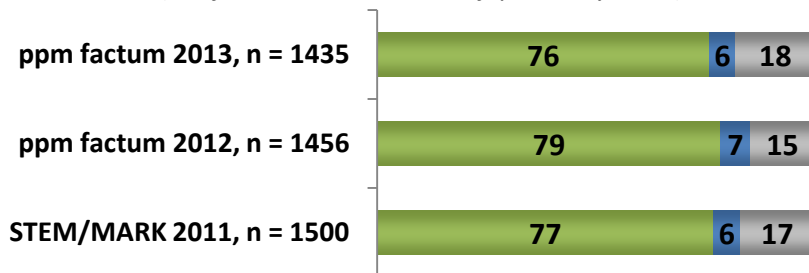
(údaje v %)

- ano, vždycky
- ano, občas
- ne, protože textu obvykle nerozumím
- ne, z jiných důvodů

Dodržování pokynů v příbalovém letáku

(údaje v %, lidé, kteří studují příbalový leták)

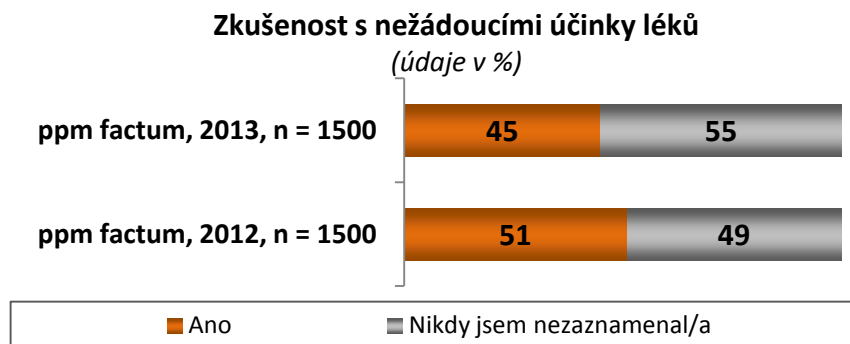

- většinou dodržuji doporučení z příbalového letáku
- většinou se řídím vlastním úsudkem
- to je různé, záleží na konkrétním léku, který beru/který dostanu předepsaný

- Pokud lidé užívají neznámý lék, ve valné většině případů se seznámí s příbalovým letákem. Tuto skutečnost deklaruje 98 % obyvatel ČR. Převažuje pravidelné studium informací nad občasným.
- S příbalovým letákem se méně často seznamují lidé starší 60 let (92 %).
- Postup lidí v případě seznamování se s informacemi o jim neznámém léku je v posledních třech letech stabilní.
- Zhruba tři čtvrtiny lidí (76 %), kteří se seznamují s příbalovým letákem, většinou dodržují jeho doporučení. Svým úsudkem se řídí 6 % uživatelů nových léků. Přístup se liší v závislosti na konkrétním léku u 18 % populace.
- Strategie nakládání s pokyny příbalového letáku je v posledních letech stabilní.
- Příbalovým letákem se častěji řídí lidé ve věku 30-59 let (82 %). Vlastním úsudkem se častěji řídí nejstarší uživatelé léků (9 % ve věku 60 let a více). Lidé ve věku do 29 let častěji deklarují, že jejich postup se liší v závislosti na konkrétním léku (23 %).

Zkušenost s nežádoucími účinky léků

Q8b Zaznamenal/a jste někdy nějaké nežádoucí účinky léčiv, která jste Vy nebo Vaši blízcí užívali?

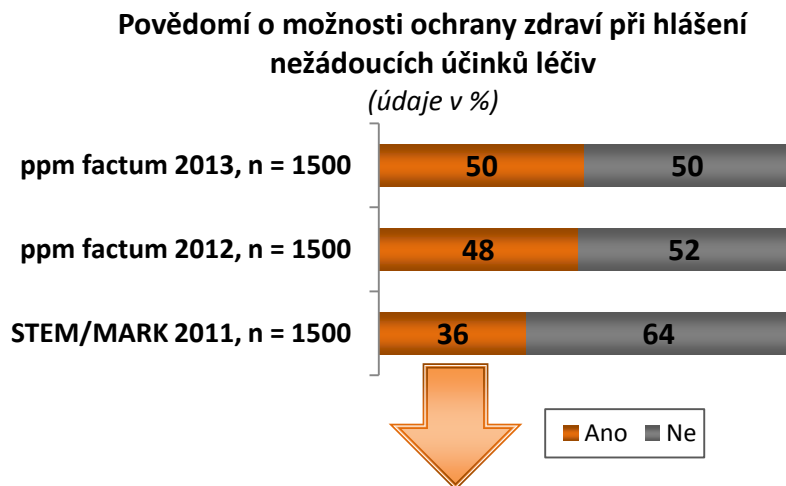

- Zkušenost s nežádoucími účinky léků (u sebe anebo blízkých) má necelá polovina lidí (45 %). Jedná se o méně obyvatel ČR než v roce 2012 (51 %).
- Nežádoucí účinky častěji u sebe nebo u svých blízkých zaznamenávají častěji ženy (54 %) než muži (45 %).

Hlášení nežádoucích účinků léčiv

Q7 Víte o tom, že můžete pomoci ochránit své zdraví i zdraví ostatních lidí prostřednictvím hlášení nežádoucích účinků léčiv (tj. například podezření na nepředpokládané reakce, podezření na neúčinnost léku atd.)?

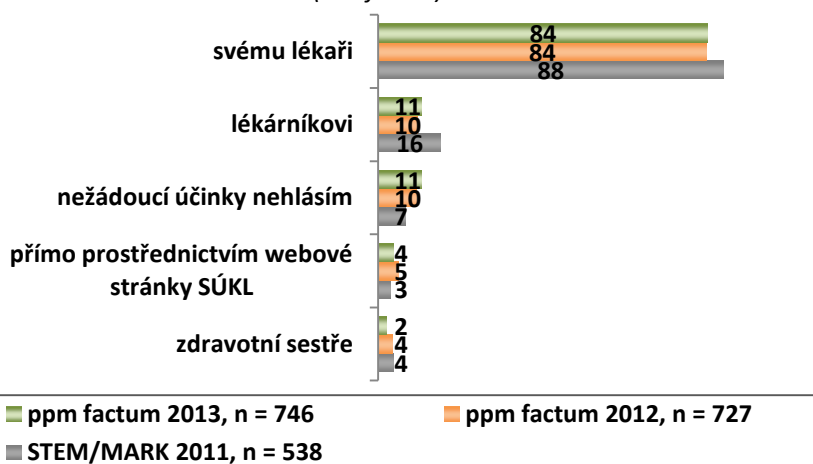
Q8a Pokud tedy o možnosti hlásit nežádoucí účinek léku víte, hlásíte to:

- Polovina lidí ví, že nahlášením nežádoucích účinků může pomoci ostatním, polovina veřejnosti o tom neví.
- Podíl těch, kteří vědí, že pokud budou hlásit nežádoucí účinky léků, mohou pomoci ochránit své zdraví i zdraví ostatních, se od roku 2011 postupně zvyšuje.
- Povědomí o možnosti ochrany zdraví hlášením nežádoucích účinků mají častěji ženy (54 %).

Hlášení o nežádoucích účincích léčiv

(údaje v %)

- Lidé, kteří si jsou vědomi prospěšnosti informování o nežádoucích účincích léků, nejčastěji informují svého lékaře (84 %) nebo lékárníka (11 %).
- Zhruba desetina lidí (11 %) nežádoucí účinky léků nehlásí.
- Webové stránky SÚKL využilo/využívá k tomuto účelu jen malé procento lidí.
- Způsob, kterým lidé oznamují nežádoucí účinky, se v posledních třech letech příliš nezměnil.

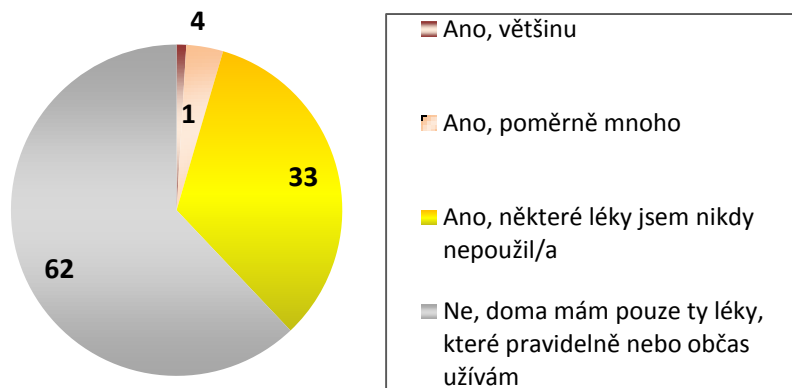
Nepoužité léky

Q10. Máte doma léky, které jste nikdy nepoužili?

Q11. Z jakého důvodu máte doma léky, které nepoužíváte?

Skladování nepoužitých léků

(n = 1500, údaje v %)

- **Doma skladuje nepoužívané léky 38 % obyvatel ČR.**
- *Nepoužité léky skladují nejčastěji nejmladší obyvatelé ČR (53 % ve věku 15-29 let, 41 % ve věku 30-44 let).*

Důvody skladování léků (n = 569 lidí, kteří skladují léky)

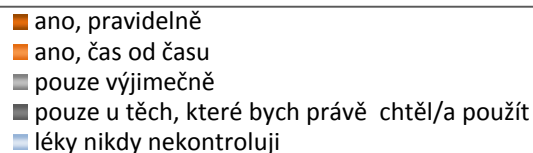
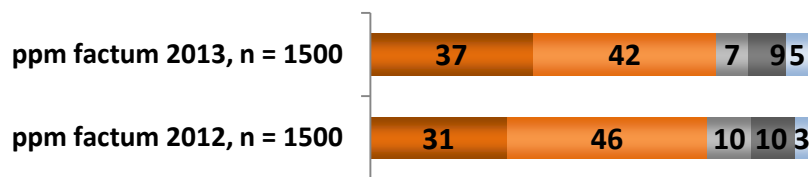
- **Skladování léků lidé nejčastěji vysvětlují tím, že jim doma léky zbyly v důsledku změny léčby (51 %), anebo tím, že mají léky tzv. do zásoby (34 %).**

Prošlé léky

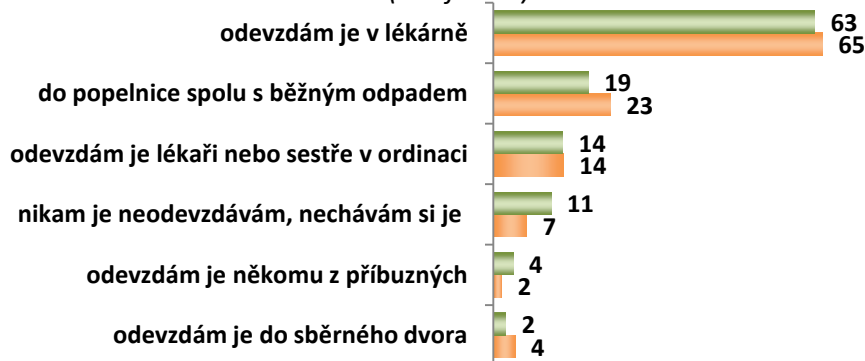
Q11 Kontrolujete stav a dobu použitelnosti léků, které máte doma?

Q12 Jakým způsobem odstraňujete léky, které již nechcete používat?

Kontrola doby použitelnosti léků
(údaje v %)

Způsoby odstraňování léků
(údaje v %)

■ ppm factum, 2013, n = 1500 ■ ppm factum, 2012, n = 1500

- **Většina lidí (79 %) kontroluje stav a dobu použitelnosti léků, které skladují. Pravidelně tak činí necelá třetina obyvatel ČR (37 %).**
- **Desetina lidí léky zkontroluje teprve v okamžiku, kdy je hodlá použít.**
- **Kontrolování doby použitelnosti léků se za uplynulý rok mírně zvýšilo (o dva procentní body). Co se nicméně zvýšilo výrazněji, je intenzita kontroly – přibylo lidí, kteří provádí kontrolu léčiv pravidelně (o šest procentních bodů).**
- **Léky pravidelně kontrolují častěji lidé starší 60 let (51 %), lidé žijící v domácnostech s příjmem do 20 tis. Kč (47 %) a také ženy (43 %).**
- **Pokud lidé mají doma léky, které již neplánují použít, nejčastěji je odevzdávají zpět do lékárny (63 %). Tuto strategii volí častěji lidé starší 30 let (68 %).**
- **Necelá pětina lidí (19 %) se nechtěných léků zbavuje spolu s běžným odpadem a hází je do popelnice. Častěji se takto léků zbavují mladší lidé (29 % lidí ve věku 15-29 let).**
- **Do ordinace lékaře nepoužité léky odevzdává 14 % obyvatel ČR. Jsou to častěji ženy (16 %) a osoby starší 60 let (23 %).**
- **Léky doma schraňuje 7 % lidí. Léky schovávají spíše svobodní (23 %) a lidé ve věku do 29 let (22 %).**

Přílohy

DOTAZNÍK VEŘEJNOST

1.

Uveďte, odkud nejčastěji získáváte informace o lécích, které užíváte Vy nebo Vaši blízcí?

Jedna možná odpověď

- a) z příbalového letáku
- b) od ošetřujícího lékaře
- c) od lékárníka
- d) z reklamy v televizi
- e) od příbuzných, známých, kolegů
- f) reklamní materiály jako např. inzertní časopis Lékárna, letáky, informační brožury v lékárnách a čekárnách, reklama v TV
- g) z Internetu
- h) z jiného zdroje

2.

Používáte Internet?

- a) ano, používám
- b) ne, nepoužívám (na otázku 6)

3.

Nakupujete léčivé přípravky na Internetu?

Jedna možná odpověď

- a) ne, nikdy
- b) ano, avšak jen výjimečně
- c) ano, občas – přitom si však ověřuji, zda jsou tyto léky rovněž nabízeny schválenou „kamennou“ lékárnou
- d) ano, poměrně běžně, neřeším zdroj nákupu léku

4.

Využíváte informační portál pro veřejnost www.olecich.cz nebo webové stránky Státního ústavu pro kontrolu léčiv www.sukl.cz pro vyhledávání informací o lécích nebo k položení dotazů týkajících se léků?

Jedna možná odpověď, rozlišit web

- a) ano, často (na otázku 5)
- b) ano, občas (na otázku 5)
- c) ano, zřídka (na otázku 5)
- d) ne, o těchto stránkách vím, avšak nenavštěvuji je (na otázku 6)
- e) ne, a ani tyto stránky neznám (na otázku 6)

5.

Jaké informace na tomto webu obvykle hledáte nebo na co jste se na něm dotazoval/a?

Zapište, prosím:

Otázka pro všechny respondenty

6.

Jestliže užíváte Vám neznámý lék, přečtete si příbalový leták, který je vždy součástí balení přípravku?

Jedna možná odpověď

- a) ano, vždycky (na otázku 6a)
- b) ano, občas (na otázku 6a)
- c) ne, protože textu obvykle nerozumím (na otázku 7)
- d) ne, z jiných důvodů – uveďte, prosím: (na otázku 7)

6a.

Domníváte se, že důsledně dodržíte doporučení, která jsou uvedena v příbalovém letáku, nebo se při užívání léků řídíte vlastním úsudkem a zkušeností?

- a) většinou dodržíji doporučení z příbalového letáku
- b) většinou se řídím vlastním úsudkem
- c) to je různé, záleží na konkrétním léku, který beru/který dostanu předepsaný

7.

Víte o tom, že můžete pomoci ochránit své zdraví i zdraví ostatních lidí prostřednictvím hlášení nežádoucích účinků léčiv (tj. například podezření na nepředpokládané reakce, podezření na neúčinnost léku atd.)?

- a) ano (na otázku 8a)
- b) ne (na otázku 8b)

Dotazník

- 8a.**
Pokud tedy o nežádoucím účinku léku víte, hlásíte to:
Možnost jedné nebo max. dvou odpovědí
- a) svému lékaři
 - b) zdravotní sestře
 - c) lékárníkovi
 - d) přímo prostřednictvím webové stránky SÚKL
 - e) nežádoucí účinky nehlásím, nevyužívám této možnosti
- Odpovídají všichni
- 8b.**
Zaznamenal/a jste někdy nějaké nežádoucí účinky léčiv, která jste Vy nebo Vaši blízcí užívali?
- a) Ano, zaznamenal/a jsem nežádoucí účinky
 - b) Nikdy jsem žádné nežádoucí účinky nezaznamenal/a

- 9.**
Kontrolujete stav a dobu použitelnosti léků, které máte doma?
- a) ano, pravidelně
 - b) ano, čas od času
 - c) pouze výjimečně
 - d) pouze u těch, které bych právě chtěl/a použít
 - e) léky nikdy nekontroluji

- 10.**
Máte doma léky, které jste nikdy nepoužili?
- a) ano, většinu
 - b) ano, poměrně mnoho
 - c) Ano, některé léky jsem nikdy nepoužil/a
 - d) Ne, doma mám pouze ty léky, které pravidelně nebo občas užívám (na otázku 12)

Odpovídají jen respondenti s odpovědí 10 a), b), c)

- 11.**
Z jakého důvodu máte doma léky, které nepoužíváte?
- a) Lék mám doma „do zásoby“
 - b) Byla mi nasazena jiná léčba a lék mi doma zbyl
 - c) Při léčbě se objevily nežádoucí účinky a lék jsem vysadil/a
 - d) Lék má prošlou dobu použitelnosti
 - e) Lék doma zbyl po jiném členu rodiny, který již zemřel
 - f) Jiné důvody

Všichni respondenti

- 12.**
Jakým způsobem nakládáte s léky, které již nechcete používat?
- a) vyhodím je do popelnice spolu s běžným odpadem
 - b) odevzdám je někomu z příbuzných
 - c) odevzdám je lékaři nebo sestře v ordinaci
 - d) odevzdám je v lékárně
 - e) odevzdám je do sběrného dvora
 - f) nikam je neodevzdávám, nechávám si je doma

Pro organizaci SÚKL připravila společnost ppm factum

František Knobloch
Account Manager

ppm factum s.r.o.

Office Park Nové Butovice / A
Bucharova 1281/2, 158 00 Praha 13

Mobil: +420 731 403 653

Tel.: +420 233 111 105

Fax: +420 233 111 002

e-mail: knobloch@ppmfactum.cz

www.factum.cz

Firma je zapsána v obchodním rejstříku u Městského soudu v Praze, oddíl C, vložka 13338,
datum zápisu: 6. října 1992. IČO 47121793, DIČ CZ47121793

